

ELTE BTK Bibliatudomány
2015/16 tavasz
szerdánként 16:00-17:30, F épület 212

Az Írás arcai – bibliai előadások

Kurzusként felvehető (BBN-BIB-692, -HEB11-301, BMA-HEBD-302, BMVD-101)
Bővebben a Bibliatudomány minor oldalán: <http://vallastudomany.elte.hu/node/86>;
Valamint (eseményként): <https://www.facebook.com/biblicalstudieselte/>

1. Február 17.

FRÖHLICH Ida (PPKE, Ségi Filológiai Tanszék)

Az Írás arca a legrégebbi kéziratok tükrében

A ma ismert legrégebbi bibliai kéziratokat a qumráni közösség könyvtárából ismerjük, ahol – Eszter könyvének kivételével – a ma héber bibliai kánonként ismert gyűjtemény összes könyvét megtalálták, legtöbbjükét számos példányban. A Kr. e. 4. sz. és a Kr. u. 1. sz. közötti időre datálható kéziratok a „kánoni” könyvek mellett „apokrif”, azaz csak különböző fordításokban fennmaradt művek héber és arámi eredeti szövegeit, máshonnan nem ismert para-biblikus szövegeket, valamint a közösség eszmerendszerét tükröző „szektás” műveket tartalmaznak. A kéziratok külseje nem tükrözi hovatartozásukat. A qumráni könyvtár egy ókori zsidó közösség szellemi életébe nyújt bepillantást, képet adva viszonyokról a ma kánoniként elismert és az ezen kívül rekedt irodalomhoz. Az előadás a kéziratok hagyomány alapján elemzi, milyen helyet foglaltak el a „kánoni” könyvek a közösség értékrendjében, és mi volt egyes, a kánonba be nem került művek (1Henok, Jubileumok) tartalmi viszonya a „kánoni” művekkel.

2. Március 2.

ZSENGELLÉR József (KGRE, Bibliai Teológiai és Vallástörténeti Tanszék)

Szentírás és kánon

A Héber Biblia/Ószövetség Szentírás volta ma mindenki számára evidencia, ám a Második Szentély pusztulása előtti, sőt még az azt követő századokban sem volt teljesen egységes sem a zsidóság, sem a korai keresztyénség abban, hogy mely könyvek tartoznak a Szentírásba. A kánon, a Szentírás tartalomjegyzéke folyamatosan változott és alakult ebben az időben. Ez az előadás ennek a folyamatnak a részleteibe, a kanonizáció és dekanonizáció, a Szentírás és Biblia korabeli fogalmi körébe ad betekintést, láttatva az egyes vallási csoportok gyakorlatát és egymáshoz való viszonyát. Ugyanakkor rávilágít arra is, hogy melyek azok a modern beidegződések, melyek akár a szóhasználat, akár a fogalmi háttér miatt anakronisztikusak vagy pontatlanok, amennyiben a korabeli szövegek alakulását, gyűjteménnyé formálódását vizsgáljuk.

3. Március 16.

KARASSZON István (KGRE, Ószövetségi Tanszék)

Arképek az Ószövetség magyarázatának történetéből

Az Ószövetség magyarázatában páratlan tudásanyagot halmoztak föl a kutatók az évszázadok során. Mai diák számára talán meglepő lehet, hogy az ószövetségi tanszékeket az egyetemek teológiai karán mintegy 150 éve hozták létre – eladdig, de bizonytalannal ezután is, az Ószövetség magyarázatához szükséges ismeretanyag az ókortudomány része volt. S bizonytalannal az is meglepő egy mai diák számára, ha látja, hogy egyik vagy másik ismeretre milyen összefüggésben jutottak a kutatók, illetve a ma párhuzamosnak tartott tudományok fejlődése hogyan áll összhangban az ószövetségi tudomány alakulásával. A napóleoni hódítások során előállt új történetelmélet, az ókori kelet kutatásának új ismeretei, a Homérosz-kutatás eredményei mind olyan kérdések, amelyeket együtt kell látnunk az Ószövetség magyarázatának egy-egy irányzatával. A kutatástörténet megismerése ugyanakkor meg is határozza, hogy milyen logika szerint halad a további kutatás: a múlt megismerésének célja nyilván a jövő alakítása.

A visszatekintés nem mindig pozitív: vannak olyan tudományos eredmények is, amelyeket a későbbi korok cáfoltak, vannak irányzatok, amelyek tévútnak bizonyultak. A helyes megoldásokat azonban csak az tudja kellőképpen értékelni, aki tisztában van az útkereséssel, s eligazodik a jelen kutatás útvesztői között is.

4. Március 30.
KÖSZEGHY Miklós (PPKE, Ókortörténeti Tanszék)
Kövek és betűk – bibliaértelmezés és palesztinai régészet
A 19. században egyre több ókori keleti civilizáció anyagi hagyatéka került napvilágra. A nagy birodalmi centrumok (Egyiptom, Mezopotámia) után hamar sorra került a Szentföld is. Igen hamar kiderült, hogy az új stúdium, amelyet akkoriban bibliai régészetnek hívtak, legalább annyi bibliatudományi kérdést képes megválaszolni, mint amennyit felvet. 1948 után a régészet és a teológia cseppet sem felhőtlen viszonyába belépett egy harmadik tényező, a frissen alakult Izrael állam a maga múltkeresésével. Az előadás során a mára inkább palesztinai régészetnek nevezett bibliai régészet lehetőségeit és határait szeretnénk kijelölni az Írás értelmezésének komplex folyamatán belül.
5. Április 6.
KUSTÁR Zoltán (DRHE, Ószövetségi Tanszék)
Az Írás megújuló arca – az új protestáns bibliafordítás 2014-es revíziója
Bár a zsidó és a keresztény vallás a maga Szentírásának eredeti szövegét egyaránt megmásíthatatlannak tekinti, tisztában van azzal is, hogy annak fordításai bizonyos időnként szükségszerűen elavulnak, és így megújításra szorulnak. Mert változik maga a célnyelv, a mi esetünkben a magyar; változik a kultúra, amelyben az olvasó él, és változhatnak a szöveggel szemben támasztott olvasói elvárások is. Az előadás az új protestáns bibliafordítás (1975) legújabb, 2014-es revíziójának példáján keresztül mutatja be a bibliafordítások készítésének és megújításának technikáját, egy jó fordítás jellemzőit, de szükségszerűen jelentkező korlátait is.
6. Április 20.
TARJÁN Tamás (ELTE, Modern Magyar Irodalomtörténeti Tanszék)
Káin és Ábel – a modern magyar hitvitázó dráma (Sütő András, Szabó Magda, Illyés Gyula, Nádas Péter)
Az ezerkilencszázhatvanas évek vége táján, az újabb magyar dráma kísérletező tartalmi és formai törekvései mellett egy hagyománykövető drámatípus is fontos szerephez jutott: a részben új köntösbe öltöztetett, társadalmi áthallásokkal telített hitvitázó dráma. E színművek jobbára a „testvérek-konfliktusra” épültek: fivérek, testvéri barátok, szövetségesek fordultak végzetesen egymás ellen a hit, a különféle, ütköző vallási hitelvek, az eltérő morális álláspontok nevében. Illyés Gyula Dózsa-drámája ezt a címmel is kifejezte: *Testvérek*. Az egészen más utakat járó Nádas Péter (akinek egyik első fontos publikációja *A Biblia* című hosszabb elbeszélés volt) drámatrilógiája, a *Takarítás*, *Találkozás*, *Temetés* hármasa dramaturgiai szerkezete révén meglepő párhuzamokat mutat a modernizált hitvitázó drámák csoportjával.
7. Április 27.
GELENCSÉR Gábor (ELTE, Filmtudomány Tanszék)
Biblikus téma vs. transzcendentális stílus – filmes lehetőségek és korlátok az Írás reprezentációjában
Az előadás a bibliai filmek történeti áttekintése után elsősorban arra keresi a választ, hogy a film sajátos formai kifejezőeszközei milyen lehetőségeket rejtenek magukban a téma reprezentációjában. Vajon mi képes jobban megidézni az Írás szellemét, a téma vagy a stílus? Elképzelhető-e olyan alkotás, amely biblikus témája ellenére távol kerül annak szellemétől, illetve fordítva: profán téma hordoz biblikus jelentést? Mennyiben van sajátos helyzetben a művészetek között ezen a téren a film?
8. Május 11.
BAZSÁNYI Sándor (PPKE, Művészettudományi Intézet)
Istennek tetsző bűn – változatok Judit és Holofernész történetére
A *Judit* könyve fő eseményének brutális csúcspontja, amikor a népet szolgáló Judit lefejezi a népet veszélyeztető Holofernészt. A mai olvasó számára különösképpen zavarba ejtő, véres jelenet ugyanakkor megkapja a maga megnyugtató (?) helyi értékét az ószövetségi zsidóság egyik épületes történetén belül. Az Istennek tetsző bűn elkövetésében rejlő feszültség értelmezésének lehetséges formáit kínálják a különböző művészeti ágak, amelyek közül most az egyetlen pillanatra összpontosító képzőművészet és az időbeli folyamatot ábrázoló irodalom példái közül nézünk meg néhányat.